

POSTANOWIENIE

Dnia 6 grudnia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jacek Widło (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Paweł Księżak

SSN Joanna Lemańska

w sprawie ze skargi B. P.

na przewlekłość postępowania w sprawie o sygn. akt V S (...),

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 6 grudnia 2018 r.,

wniosku skarżącej o wyłączenie sędziów Sądu Apelacyjnego w (...)

- 1. wyłącza od rozpoznania sprawy oznaczonej sygn. akt V S (...)**
sędziego Sądu Okręgowego w W. K. C.;
- 2. oddala wniosek w pozostałym zakresie.**

UZASADNIENIE

W sprawie o przewlekłość postępowania oznaczonej sygn. akt V S (...), dotyczącej postępowania sygn. akt. II C (...) Sądu Okręgowego w W. skarżąca B. P. wystąpiła z wnioskiem o wyłączenie na podstawie art. 49 k.p.c. wszystkich sędziów Sądu Apelacyjnego w (...) oraz sędziów Sądów Okręgowych delegowanych do Sądu Apelacyjnego. Jednocześnie na podstawie art. 52 k.p.c. wniosła o przekazanie wniosku o wyłączenie sędziów do rozpoznania Sądowi Najwyższemu.

Następnie w uzupełnieniu braków wniosku pismem z 19 marca 2018 r., wskazał nazwiska konkretnych sędziów Sądu Apelacyjnego i Sądu Okręgowego

delegowanych do Sądu Apelacyjnego, których wyłączenia się domaga (lista nazwisk, karty od 25 do karty 31).

W uzasadnieniu swojego wniosku B. P. podniosła, że jest on podyktowany okolicznością, iż w piśmie z dnia 21 grudnia 2017 r., WIZ (...) będącym odpowiedzią na jej wniosek o objęcie nadzorem sprawy, sędziowie Sądu Apelacyjnego w (...) stwierdzają, że nie ma podstaw do ustanowienia nadzoru a wskazane zarzuty B. P. są niezasadne, pomimo przedłożenia szeregu dowodów na poparcie stanowiska wnioskodawczynie. Świadczy to w ocenie wnioskodawczynie o uzasadnionych wątpliwościach co do bezstronności sędziów Sądu Apelacyjnego w (...).

Ponadto określani sędziowie Sądu Apelacyjnego mogą nie być bezstronni i rozpoznać sprawę wnioskodawczynie na jej niekorzyść, gdyż mają już informacje z poza przedmiotowej sprawy w związku z rozpoznaniem innych spraw (zażaleń) o sygnaturach wymienionych we wniosku. Wnioskodawczynie wskazała też, że do Sądu Apelacyjnego delegowani byli sędziowie z Sądu Okręgowego w W., w którym to sądzie orzekała przez wiele lat ciotka powoda sędzia A. W. Są to sędziowie SSO B. C., który rozpoznawał wniosek o wyłączenie sędziego referenta ze sprawy oznaczonej sygn. akt. II C (...), sędzia SA J. P., sędzia SA P. A.

Rozwijając swoją argumentację, wnioskodawczynie stwierdziła, że także w piśmie Rzecznika Dyscyplinarnego Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 3 stycznia 2018 r., Kd (...) i w piśmie z 27 listopada 2017 r., nie przychyłono się do jej zarzutów, co uzasadnia powstanie wątpliwości co do bezstronności sędziów Sądu Apelacyjnego.

Wnioskodawczynie podniosła również w jej ocenie wadliwe procedowanie sądu w jednej ze spraw o stwierdzenie przewlekłości postępowania, co w jej ocenie uzasadnia postawienie zarzutu braku bezstronności. Wnioskodawczynie podniosła także, że występuje podległość służbowa sędziów prezesowi sądu, który udzielił odpowiedzi w trybie nadzoru (pismo z 21 grudnia 2017 r., częściowo *in extenso* je cytując) - co jest zaprzeczeniem zasady bezstronności sędziego i sądu. Powołała się na orzecznictwo dotyczące postępowania karnego, dotyczące wyłączenia sędziego rozpoznającego sprawy kilku współoskarżonych, które to orzecznictwo jej zdaniem znajduje zastosowanie do postępowania cywilnego. Podniosła także

zbieżność nazwiska pełnomocnika powoda radcy prawnej K. B. (poprzednie nazwisko B.-B.) z nazwiskiem jednego z sędziów SO delegowanym do Sądu Apelacyjnego P. B., co może oznaczać, że osoby te są spokrewnione lub spowinowaczone, co uzasadnia wniosek o wyłączenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek o wyłączenie wskazanych sędziów Sądu Apelacyjnego i sędziów delegowanych do Sądu Apelacyjnego (lista nazwisk, k. (...)) poza przypadkiem jednego sędziego nie zasługuje na uwzględnienie.

Przepisy art. 49 i nast. k.p.c. nie przewidują wyłączenia całego sądu jako organu władzy publicznej (por. orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 1957 r., 1 CO 27/57, OSPiKA 1958 nr 5, poz. 141, orzeczenie z dnia 23 września 1965 r., II PO 5/65, Nowe Prawo 1966 nr 4, s. 525). Dopuszczalne i możliwe jest wyłączenie ściśle oznaczonej osoby lub osób, co do których występują wątpliwości, czy ze względu na stosunek osobisty z jedną ze stron lub jej przedstawicielem zachowają pełny obiektywizm. Nie jest wykluczone – jeżeli wystąpią ku temu podstawy – wyłączenie wszystkich sędziów zajmujących stanowiska w danym sądzie, w takim jednak wypadku konieczny jest indywidualny wniosek dotyczący każdego sędziego oraz orzeczenia o jego wyłączeniu w konkretnej sprawie. Po uzupełnieniu braków taki wniosek wpłynął, wskazując na imiona i nazwiska konkretnych sędziów, których wniosek o wyłączenie dotyczy. Natomiast zarzuty poza kilkoma osobami sformułowano generalnie do wszystkich sędziów, których obejmował wniosek o wyłączenie.

Zgodnie z art. 49 k.p.c., wyłączenie sędziego na wniosek następuje wtedy, gdy istnieje okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności sędziego w danej sprawie. Wniosek musi być zatem umotywowany racjonalnym, obiektywnym i oczywistym w społecznym oglądzie zarzutem, że wobec zgłaszanych okoliczności sprawa nie zostanie rozpoznana bez uprzedzeń, bezstronnie i sprawiedliwie. Brak bezstronności nie ogranicza się do subiektywnego odczucia strony, że sędzia nie jest wystarczająco obiektywny; musi dać się uzasadnić w ramach rozsądnej oceny i ustalonych obiektywnie okoliczności (por. uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 4 grudnia 1969 r., I CZ 124/69, LEX nr 6629). Za taką okoliczność uznaje się między innymi stosunek

osobisty między sędzią a jedną ze stron lub jej pełnomocnikiem. Stosunek ten nie musi wynikać z bezpośredniej znajomości lub bliskiego związku, lecz może być tylko pochodną zaistniałej sytuacji interpersonalnej między sędzią a stroną postępowania (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 października 1993 r., I CO 37/93, LEX nr 78451).

Uzasadnienia wniosku o wyłączenie sędziego opieranego na przesłankach przewidzianych w art. 49 k.p.c. nie można opierać wyłącznie na twierdzeniu, że w innych sprawach, w których stroną był wnioskodawca, sędzia orzekał w określony sposób, który wnioskodawca ocenia jako dla niego niekorzystny.

Zgodnie z jednolitym orzecznictwem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, należy domniemywać osobistą bezstronność sędziego, chyba że pojawi się dowód przeciwny, zatem sędzia powinien być wyłączany z udziału w osądzaniu sprawy tylko w razie realnej, uzasadnionej wątpliwości w tym zakresie (np. wyroki z dnia 7 sierpnia 1996 r., nr 19874/92, Ferrantelli, Santangelo przeciwko Włochom, i z dnia 10 kwietnia 2003 r., nr 39731/98, Sigurdsson przeciwko Islandii).

Według Europejskiego Trybunału Praw Człowieka sąd jest bezstronny, gdy wolny jest od osobistych uprzedzeń i istnieją wystarczające gwarancje wyłączające uzasadnione wątpliwości co do tej bezstronności (por. wyrok z dnia 8 lutego 2007 r., nr 75617/01, Svarc i Kavnik przeciwko Słowenii). O bezstronności sędziego decyduje jego niezawisłość, zdefiniowana przez Trybunał Konstytucyjny jako niezależność od innych władz i instytucjonalnego wpływu, a także niezależność od stron procesu (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 9 listopada 1993 r., K 11/93, OTK 1993 nr 2, poz. 37).

Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z dnia 21 sierpnia 2003 r., III CZP 42/03 (OSNC 2004 nr 7-8, poz. 107), wyłączenie sędziego wzmacnia zasadę bezstronności i stanowi jeden z istotnych elementów niezawisłości, z jednej bowiem strony zapewnia obiektywizm orzekania oraz utwierdza społeczne zaufanie do sądu, z drugiej natomiast zwalnia sędziego z rozwiązywania trudnych i często nieuniknionych konfliktów sumienia.

W świetle orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka na podstawie art. 6 konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz.U. z 1992 r. Nr 85, poz. 427),

proponuje się przy rozpoznawaniu wniosku o wyłączenie sędziego przeprowadzenie dwu testów: po pierwsze, testu obiektywnego - dokonania oceny, czy niezależnie od indywidualnego zachowania się sędziego istnieją sprawdzalne fakty rodzące wątpliwości co do jego bezstronności. Po drugie, testu subiektywnego, czyli uwzględnienia osobistych walorów sędziego, jego poglądów i przekonań (orzeczenia z dnia 10 czerwca 1996 r., nr 22399/93, R. Pullar przeciwko Zjednoczonemu Królestwu, z dnia 7 sierpnia 1996 r., nr 19874/92, V. Ferrantelli, G. Santangelo przeciwko Włochom, oraz z dnia 28 października 1998 r., nr 28194/95, Castillo Algar przeciwko Hiszpanii).

W realiach niniejszej sprawy sam fakt, że w pismach w ramach nadzoru nie uwzględniono zarzutów wnioskodawczyni nie oznacza, że poszczególni sędziowie nie są bezstronni, zwłaszcza, że nie uprawdopodobniono nawet aby mieli oni jakikolwiek związek z treścią powoływanych pism i by je sygnowali (poza osobą prezesa sądu).

Wniosek o wyłączenie imiennie wskazanych sędziów został złożony, jednak nie ma w nim – poza wymienieniem nazwisk wszystkich sędziów Sądu Apelacyjnego w (...) i wskazania nazwisk sędziów Sądu Okręgowego delegowanych do Sądu Apelacyjnego – wskazania zindywidualizowanych przyczyn wyłączenia każdego z nich. Zarzuty dotyczą wniosków jakie płynął z odpowiedzi pisma w ramach nadzoru administracyjnego, które pochodzi od organu nadzoru, nie jest stanowiskiem orzeczniczym w konkretnej sprawie i nie może być utożsamiane z poglądami poszczególnych sędziów Sądu Apelacyjnego i Sądu Okręgowego, którzy nie mieli nic wspólnego ze sprawą wnioskodawczyni ani się z nią wcześniej nie zetknęli w żaden sposób, co mogłoby dawać podstawy do rozważania ich wyłączenia.

Istnienie nadzoru administracyjnego nad sędziami w żadnym razie nie przekreśla automatycznie niezawisłości sędziów.

Co do grupy sędziów, którzy mieli styczność ze sprawami wnioskodawczyni albo orzekali w Sądzie Okręgowym w W., w którym służbę sędziowską pełni ciotka powoda: sędzia SSO B. C., który rozpoznawał wniosek o wyłączenie sędziego referenta ze sprawy oznaczonej sygn. akt. II C (...), sędzia SA J. P., sędzia SA P. A., to nie uprawdopodobniono we wniosku, że w stosunku do nich zachodzą przyczyny wyłączenia przez opisanie stosunku osobistego mogącego wywoływać

co do każdego tych osób z osobna wątpliwości co do bezstronności. Złożenie wniosku z zarzutem *iudices suspectus* wobec wszystkich lub niektórych sędziów danego sądu ze względu na to, że „mają styczność z sędzią albo mieli tę styczność orzekając w Sądzie Okręgowym, z sędzią A. W. - ciotką powoda a następnie sędziowie ci orzekają w Sądzie Apelacyjnym nie wypełnia przesłanek przewidzianych w art. 49 k.p.c. (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 września 1965 r., II PO 5/65, Nowe Prawo 1966 nr 4, s. 525, z dnia 6 maja 1966 r., I CO 3/66, LEX nr 5981, z dnia 8 czerwca 1994 r., II PO 6/94, OSNAPIUS 1994 nr 7, poz. 120). Podobnie sam fakt, że sędzia zetknął się ze stroną w którejś ze spraw nie uzasadnia wyłączenia sędziego. Wszyscy sędziowie złożyli oświadczenia o braku podstaw do wyłączenia ich z rozpoznania sprawy wnioskodawcy, a ich prawdziwości nie podważono.

Okoliczności podane we wniosku nie wskazują na to, by sędziowie Sądu Apelacyjnego w (...) i delegowani sędziowie Sądu Okręgowego byli w jakikolwiek sposób zainteresowani wynikiem sprawy, oraz by w jej rozpoznaniu mogli kierować się ocenami subiektywnymi, zamiast oparcia na obowiązującym prawie, lub by ich decyzja procesowa miała być poddana jakimkolwiek naciskom zewnętrznym. Nie istnieją zatem okoliczności tego rodzaju, że mogłyby wywołać uzasadnione wątpliwości co do bezstronności. Wnioskodawczyni nie uprawdopodobniła istnienia stosunku pokrewieństwa czy powinowactwa sędziego P. B. z pełnomocnikiem powoda radcą prawnym K. B. Oświadczenie sędziego P. B. złożone na skutek wniosku o jego wyłączenie nie potwierdziło podniesionych zarzutów.

Natomiast w jednym przypadku z oświadczenia sędziego K. C. wynika, że z sędzią A. W. łączy ją długoletnia znajomość i sędzia wnosila z tego powodu o rozważenie jej wyłączenia. Oświadczenie daje podstawy do uznania istnienia zażyłości obu osób, a ta może powodować uzasadnione wątpliwości wnioskodawczyni co do bezstronności sędziego. W ocenie Sądu Najwyższego tak sformułowane oświadczenie w zakresie tzw. wskazanego wyżej testu subiektywnego, czyli uwzględnienia osobistych walorów sędziego, jego poglądów i przekonań i możliwości powstania u wnioskodawczyni subiektywnego wrażenia o istnieniu podstaw do wyłączenia z uwagi na długoletnią i zażyłą znajomość z sędzią

A. W. daje podstawy do uwzględnienia wniosku o jego wyłączenie w tym zakresie i w stosunku do tego jednego sędziego.

Z tych przyczyn orzeczono, jak na wstępie.